عدالت اجتماعی با سازمان های مردم نهاد، رد پایی از آیین فتوت

حضور نگارنده در نمایش پرواز کبک‌ها و حمایت موسسهٔ فرهنگ پویا[1] از آن، تلاقی و همزمانی بیستم فوریه به عنوان روزجهانی عدالت اجتماعی با این حضور و بیست و هفتم فوریه به عنوان روز سازمان های مردم نهاد (NGO)، موجب تاملی دوباره بر مفهوم عدالت اجتماعی شد. اگرچه عنوان عدالت اجتماعی در بیستم فوریه ۲۰۰۷ به جهان معرفی شد، اما عنوان سازمان های مردم نهاد در بیست و هفتم فوریه هر سال و به ۱۹۵۰ بر می گردد!

بیستم فوریه از سوی سازمان ملل متحد روز عدالت اجتماعی نامیده شده است، تا به عقیدهٔ رهبران سازمان ملل بتوان از طریق همکاری صلح آمیز در سطح جامعهٔ جهانی، به موضوع عدالت اجتماعی پرداخته شود. اما ملاک های این عدالت اجتماعی چیست و چگونه عدالت اجتماعی محقق می شود؟ عدالت اجتماعی یک اصل اساسی برای همزیستی مسالمت آمیز و موفق، چه در داخل یک کشور و چه بین کشورها است. این فرض که اگر حقوق اجتماعی میان تمام مردم جهان رعایت شود اصول عدالت اجتماعی رعایت خواهد شد. در حوزه بین المللی چنین به نظر می رسد که ابتدا این سازمان ملل بوده که مفهوم عدالت اجتماعی را مورد توجه قرار داده است.

مجمع عمومی سازمان ملل در سال ۲۰۰۷ روز ۲۰ فوریه را به‌عنوان روز جهانی عدالت اجتماعی انتخاب نمود، در قطعنامه‌ای با همین مناسبت به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل، از همه دولت‌های عضو دعوت به عمل آمد تا سیستم اقتصادی خود را بر پایه عدالت، برابری و مسئولیت جمعی تنظیم کنند. انتخاب روزی به نام روز جهانی عدالت اجتماعی با هدف حمایت از کشورهای جامعه بین‌المللی در جهت ریشه‌کن کردن فقر، ایجاد اشتغال برای همه افراد، کار شایسته، تساوی جنسیتی و دسترسی به رفاه اجتماعی و عدالت برای همه اعلام شده است.

در حالی که سازمان ملل کمی بیش از یک دهه، خواستار نقش فعال دولت ها نسبت به عدالت اجتماعی در مردم است، انجمن های داوطبانهٔ مردمی در به انجام رساندن امور اجتماعی و برای خدمت به مردم و شهروندان همواره در سراسر تاریخ وجود داشته‌اند. سازمان‌های غیردولتی که اغلب به همان منوال امروزی اش، به ویژه در سطح بین‌الملل دیده می‌شوند، در دو قرن اخیر توسعه یافته اند. یکی از اولین سازمان‌های این چنینی، صلیب سرخ جهانی است که در سال ۱۸۶۳ تأسیس شد.

---

[1] در صورت تمایل برای کمک به این مؤسسه، می‌توانید با شماره‌های ۰۲۱۸۸۵۱۳۳۰۸ و ۰۲۱۸۸۵۱۲۰۸۶ تماس حاصل فرمایید.

عبارت «سازمان‌های غیردولتی» یا بنام سازمان های عمومی غیر دولتی، سَمَن و یا اِن جی اُ(انگلیسی: Non-Governmental Organization با عنوان NGO) با تأسیس سازمان ملل متحد در سال ۱۹۴۵ که محتوای آن در ماده ۷۱ از فصل ۱۰ منشور سازمان ملل آمده‌است، به وجود آمد. این سازمان ها در کلی ترین معنای خود، به سازمانی اشاره می‌کند که مستقیماً بخشی از ساختار دولت محسوب نمی‌شود اما نقش بسیار مهمی به‌عنوان واسطه بین فردْ فردِ مردم و قوای حاکم و حتی خود جامعه ایفا می‌کند.

بسیاری از سازمان‌های مردم‌نهاد، غیرانتفاعی و مستقل از دولت هستند و بودجهٔ این سازمان‌ها از راه کمک‌های مردمی و در مواردی نیز با کمکِ سازمان‌های دولتی، دولت یا ترکیبی از این روش‌ها و در قالب پروژه‌های مشترک تأمین می کند. موسسه باران[۲] در حمایت و تحقق عدالت اجتماعی فرزندان آسیب دیدهٔ جسمی‌حرکتی با اجرای نمایش‌هایی توسط هنرمندان برجسته کشور و این فرزندان کوششی ارزشمند در راستای اهداف چنین سازمان هایی مردم نهاد است. در حمایت از این سازمان، سازمان مردم‌نهاد دیگری چون موسسهٔ فرهنگ پویا با دغدغه‌های مدرسه‌سازی و کارآفرینی نیز به حمایت هم‌کیشان خودش بر آمده است.

مطالعه بر احوال چنین فرزندانی که در حمایت از مردم جامعه خود قرار گرفته اند، مطالعه بر احوال چنین مردمی مردم‌دار و تاثیرگذار بر جامعه و به ظهور و بروز رساندن مفهوم عدالت اجتماعی در جامعه انسانی فرصت جامع و کاملی را برای خودش می طلبد تا به لایه‌های عمیق‌تر از جنبه روان‌شناختی آن پرداخت. اما در این مقال کوششی مختصر بر مفهوم عدالت و عدالت اجتماعی است.

مفهوم عدالت و عدالت اجتماعی از ریشه عدل به یک یا دو دهه یا حتی بیشتر از دو قرن بر نمی گردد؛ عدالت مفهومی ذاتی برای هر انسانی است که فراخور نام انسانی اوست. عدالت به معنای قرار دادن به حق هر چیزی به میزان و مساوات بر جای خودش است. عدالت محقق کردن و مقرر کردن میزان و نسبت هر چیزی با سایر موارد دیگر است. عدالت و عدالت اجتماعی توازن قوا و نیروهای متعدد در همه سطوح جامعه است. دیدن و دیده شدن هر کودکی چه در دورترین نقاط کشور چه نزدیک! چه دارای قوای جسمانی سالم، چه ناتوان حرکتی! دیدن و دیده شدن روح بلند هر انسانی!

مفهوم عدالت و عدالت اجتماعی برآمده از آن، یکی از چهار فضیلت اصلی در اخلاق جوانمردی و آیین فتوت است. در ایران باستان و پس از آن چهار فضیلت بر انسان های والا لحاظ می شد.

این چهار فضیلت شامل خرد، شجاعت، عفت نفس و عدالت است. پادشاهان ایران برای تربیت شاهزادگان چهار معلم را بر می گزیدند تا به تربیت ویژگی‌های این فضایل بر شاهزاده بر آمده و در نگهداری حکومت و دولت

---

[۲] در صورت تمایل برای ارتباط با این مؤسسه و اهدای کمک‌های خود می‌توانید با شماره‌های ۰۵۱۳۶۰۳۹۸۸۸ و ۰۹۳۷۹۱۴۹۷۵۷ تماس حاصل نمایید.

آن را به کار گیرند. همچنین این فضیلت های اخلاقی در آداب زندگی مردم در قالب حکمت عملی نیز ظهور و بروز داشت.

آیین فتوت و جوانمردی که همواره در جامعه ایرانی وجود داشته و دارد، هر چند در گذشته در قالب های غیر رسمی بود، امروز در شکلی سازمان یافته با عنوان سازمان های مردم نهاد یا همان NGO دیده می شوند. چه تفاوت و تمایزهایی بین روش فتوت و سازمان های مردم نهاد وجود دارد، پرسشی بسیار قابل توجه است، اما لازم ذکر است آیین فتوت و جوانمردی در برگیرندۀ زنان و مردان موحدی است که نسبت به امور اجتماعی جامعۀ خود بی تفاوت نیستند، بلکه در هر گوشه و کنار، به حل مسائل و اموری از مردم می‌پردازند به نحویکه این امر را نوعی تکلیف الهی بر خود می دانند. انگیزۀ آنان از این کار، فراتر از گذران حیات اجتماعی‌شان است. در این شیوه از آیین فتوت و جوانمردی در نزد زنان و مردان خدا، پیش از هر چیز مستلزم رشد و بالندگی عاملین به عمل است.

مفهوم عدالت و بالتبع، مفهوم عدالت اجتماعی به عنوان برترین ویژگی اخلاقی، به مثابه ظهور و بروز سایر صفات اخلاقی دیگر اعم از خرد، عفت نفس و شجاعت است تا با وجود آن ها عدالت به صورت جامع و کاملی محقق شود. راهی که نیاکان ما پیش از این بر آن انس داشته‌اند و سال‌ها بلکه هزارها سال بعد، در قالب سازمان‌های مردم نهاد و به شکل دیگری، در اجتماع تعین یافته است.

ماه شید
خرد